

רפ"י

מתני'

בא לקרות. את הפרשה דילפינן ממלואים דאמרינן בפ"ק (דף ה:) מניין שאף מקרא פרשה מעכב וכו' :

אם רצה לקרות בבגדי בוץ. שהוא לבוש עכשיו שעבד בהן עבודת היום :

אצטלית. לבוש כמין חלוק : **בית הכנסת.** היה סמוך לעזרה בהר הבית :

חזן הכנסת. שמש :

ראש הכנסת. על פיו נחתכין צרכי הכנסת מי מפטיר מי פורס על שמע מי עובר לפני התיבה :

ואך בעשור. שבפרשת אמור אל הכהנים :

ואומר יותר ממה שקריתי וכו'. בגמרא מפרש טעמא :

שבחומש הפקודים. ספר וידבר שמתחיל במנינן של ישראל ופרשת פינחס באותו ספר ושם המוספין אמורין :

קורא על פה. טעמא מפרש בגמרא :

על התורה. ברכה של אחריה אשר נתן לנו וכו' :

ועל העבודה. רצה בעמך ישראל ותצא העבודה בדביר ביתך וכו' שאתך לבדך ביראה נעבוד :

ועל ההודאה. מודים אנחנו לך עד הטוב לך להודות על העבודה מברך בשביל העבודה שעבד והודאה סמוכה לעבודה דכתיב

זובח תודה יכבדנני (תהלים נ) אחר עבודה תודה והיא הודאה :

על מחילת העון. מחול לעונותינו ביום הכפורים הזה וכו' עד מלך מוחל וסולח לעונותינו וכו' :

על המקדש. מתפלל על המקדש וחותרם ברוך שבחר במקדש :

ועל הכהנים. מתפלל על הכהנים וחותרם ברוך שבחר בזרעו של אהרן וכן על ישראל :

ועל שאר התפלה. מפרש בגמרא :

מסכת יומא פרק ז' - "בא לו כהן גדול"

224. סח, ב - סט, א

משנה

בא לו כהן גדול לקרות,

אם רצה לקרות בבגדי בוץ - קורא,

ואם לאו - קורא באצטלית לבן משלו.

חזן הכנסת נוטל ספר תורה, ונותנו לראש הכנסת,

וראש הכנסת נותנו לסגן,

והסגן נותנו לכהן גדול,

וכהן גדול עומד ומקבל, וקורא: "אחרי מות" (ויקרא טז),

ו"אף בעשור" (ויקרא כג, כו-לב).

וגולל ספר התורה, ומניחו בחיקו, ואומר: יותר ממה שקראתי לפניכם פתוב כאן.

"ובעשור" (במדבר כט, ז-יא) שבחומש הפקודים קורא על פה.

ומברך עליה שמונה ברכות:

התורה,

ועל העבודה,

ועל ההודאה,

ועל מחילת העון,

ועל המקדש בפני עצמו,

ועל ישראל בפני עצמו,

ועל ירושלים בפני עצמה,

ועל הכהנים בפני עצמו,

ועל שאר התפלה.

הרואה כהן גדול נשוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפין,

והרואה פר ושעיר הנשרפין אינו רואה כהן גדול בשהוא קורא.

ולא מפני שאינו רשאי, אלא שהיתה דרך רחוקה, ומלאכת שניהן שונה באחת.

גמרא

מדקתני: "באצטלית לבן משלו", מכלל דקריאה לאו עבודה היא.

וקתני: "אם רצה לקרות בבגדי בוץ - קורא",

שמעתי מינה: בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן.

דילמא שאני קריאה,

דצורך עבודה היא.

דאיבעיא לן:

בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן,

או לא ניתנו ליהנות בהן?

תא שמע:

"לא היו ישנים בבגדי קודש".

'שינה' הוא דלא,

הא מיכל אכלי!

דילמא שאני אכילה דצורך עבודה היא,

כדתניא:

"ואכלו אתם אשר נפר בהם" (שמות כט, לג) - מלמד שהכהנים אוכלים ובעלים מתנפריין."

שינה הוא דלא,

גמ'

נתנו ליהנות. נתן רשות ליהנות

בהן בלא שעת עבודה :

שינה הוא דלא. שמא יפיח :

הא הלוכי מהלכי!

בדין הוא דהלוכי נמי לא
 סט, א וסיפא איצטריכא ליה: "פושטין ומקפלין ומניחין תחת ראשיהם".

"פושטין ומקפלין ומניחין אותן תחת ראשיהן",
 שְמַעְתָּ מִיָּנָה: בְּגָדֵי כְהוֹנָה נִיתְּנוּ לִיהֲנוֹת בְּהוֹן!

אָמַר רַב פֶּפֶּא:
 לֹא תִימָא: "תַּחַת רְאֲשֵׁיהוֹן",
 אֶלָּא אִימָא: כְּנָגַד רְאֲשֵׁיהוֹן.

אָמַר רַב מִשְׁרְשֵׁיָא:
 שְמַעְתָּ מִיָּנָה:
 תְּפִלִּין מִן הַצַּד שְפִיר דְמִי.

הכי נמי מסתברא, דכנגד ראשיהן,
 דאי סלקא דעתך: תחת ראשיהן, ותיפוק לי משום פלאים,
 דהא איכא אבנט, ונהי נמי ניהנו ליהנות בהן, הא מתהני מפלאים!

הניחא למאן דאמר: אבנטו של כהן גדול זה הוא אבנטו של כהן הדיוט,
 אלא למאן דאמר: אבנטו של כהן גדול לא זה הוא אבנטו של כהן הדיוט, מאי איכא למימר?

וכי תימא: פלאים בלבישה והעלאה הוא דאסור,
 בהצעה - שרי.
 והתניא:

"לא יעלה עליך"²⁵⁰ (ויקרא יט, יט),

אבל אתה מותר להציעו תחתיה.

אבל אמרו חכמים: אסור לעשות בן, שמא תיכרך נימא אחת על בשרו!"

וכי תימא: דמפסיק ליה מידי ביני ביני,
 והאמר רבי שמעון בן פאי אמר רבי יהושע בן לוי אמר רבי משום קהלא קדישא שבירושלים:
 אפילו עשר מצעות זו על גב זו, וכלאים תחתיהן - אסור לישון עליהן!

אלא לאו שמע מינה: כנגד ראשיהן.
 שְמַעְתָּ מִיָּנָה.

רב אשי אמר:
 לעולם תחת ראשיהן,
 והא קא מתהני מפלאים, בְּגָדֵי כְהוֹנָה קָשִׁין הוּן.

כי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע:
 האי נמטא גמדיא דנרש - שריא.

תא שמע:
 "בגדי כהונה, היוצא בהן למדינה - אסור,
 ובמקדש - בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר,
 מפני שבגדי כהונה ניהנו ליהנות בהן".
 שְמַעְתָּ מִיָּנָה.

רפ"י

וסיפא איצטריך ליה. שינה
 דנקט משום דבעי לאשמועינן
 שמותר ליתגן תחת ראשיהן ותו
 לא איכפת לן אם יפיח מאחר
 שפושטן:

כנגד ראשיהן. אצל ראשיהן:
 שמע מינה. מדמותר להניחן
 אצלו לא חייש לשמא יפיח:
 תפילין מן הצד. להניחן אצלו
 כשהוא ישן:

הניחא. האי דלא חייש לכלאים
 למאן דאמר אבנטו של כהן גדול
 ביום הכפורים שהוא של בוץ
 זהו אבנטו של הדיוט כל ימות
 השנה ואין כלאים בבגדי כהן
 הדיוט שפיר:

לא זהו וכו'. דשל הדיוט כל
 השנה של כלאים:

קשים הם. ואינן מחממין
 לפיכך אין בהן משום כלאים:
 נמטא. לבד פלטר"א בלע"ז:

גמדיא. קשה:
 שרי. אין בו משום כלאים
 דהעלאה דומיא דלבישה דאית
 בה הנאת חימום הוא דאיתסר:
 למדינה אסור. שנוהג בה דרך
 חול:

²⁵⁰ ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך

כ"י

225. סט, א

הו גריזים. מקום מושבן של כותים:
עת לעשות לה'. כשבא עת לעשות דבר לשמו של מקום מותר להפר בו תורה:

[**"בגדי כהונה, היוצא בהן למדינה - אסור, ובמקדש - בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר, מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן"**].

ובמדינה לא?!

והתנאי:

"בעשרים וחמשה בטבת יום הר גזים הוא, דלא למספד. יום שבקשו כותיים את בית אלהינו מאלכסנדרוס מוקדון להחריבו, ונתנו להם. באו והודיעו את שמעון הצדיק. מה עשה? לבש בגדי כהונה, ונתעטף בבגדי כהונה, ומיקירי ישראל עמו, ואבוקות של אור בידיהן. וכל הלילה הללו הולכים מצד זה, והללו הולכים מצד זה, עד שעלה עמוד השחר. בין שעלה עמוד השחר אמר להם: מי הללו? אמרו לו: יהודים שמרדו בך. בין שהגיע לאנטיפטרס זרחה חמה ופגעו זה בזה. בין שראה לשמעון הצדיק ירד ממרבבתו והשתחוה לפניו. אמרו לו: מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה? אמר להם: דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתי. אמר להם: למה באתם? אמרו לו: אפשר בית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב, יתעוף גויים להחריבו? אמר להם: מי הללו? אמרו לו: כותיים הללו, שעומדים לפניך. אמר להם: הרי הם מסורין בידיכם. מיד נקבום בעקביהם, ותלאום בזנבי סוסייהם, והיו מגררין אותן על הקוצים ועל הפרקנים, עד שהגיעו להר גריזים. בין שהגיעו להר גריזים, חרשוהו, וזרעוהו כרשיניו, בדרך שבקשו לעשות לבית אלהינו. ואותו היום עשאוהו יום טוב!"

אי בעית אימא:

ראויין לבגדי כהונה.

ואי בעית אימא:

"עת לעשות לה' הפרו תורתך" (תהלים קיט, קכו).

רש"י

לתלמיד במקום הרב. לראש הכנסת ולסגן בפני כהן גדול ואינו כממעט כבוד הרב: כולה משום כבודו זכה גדול. מראין אותו שיש שררות הרבה למטה ממנו אבל בעלמא אין חולקין:

226. סט, א

"חזן הכנסת נוטל ספר תורה, ונותנו לראש הכנסת, וראש הכנסת נותנו לסגן, והסגן נותנו לכהן גדול."

שמע מינה: חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב.

אמר אביי:

כולה, משום כבודו של כהן גדול היא.

רפ"י

אין ישיבה בעזרה. דכתיב
 לעמוד לשרת (דברים יח)
 העומדים שם לפני ה' (שם) ולא
 מצינו בה ישיבה:
 אלא למלכי בית דוד שנאמר
 ויבא המלך דוד וישב וגו'.
 כשאמר לו נתן הנביא אתה לא
 תבנה הבית כי ימלאו ימך וגו':

227. סט, א-ב

"וכהן גדול עומד [ומקבל, וקורא: "אחרי מות"]".

מכלל שהוא יושב,

והא אנו תנן²⁵¹:

"אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד,

סט, ב

שנאמר: "ויבא המלך דוד וישב לפני ה'" (דברי הימים א' יז, טז)!"

כדאמר רב חסדא:

בעזרת נשים,

הקא נמי בעזרת נשים.

והיכא איתמר דרב חסדא?

אהא:

מיתיבי:

דתנאי:

"היכן קורין בו?

בעזרה.

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

בהר הבית, שנאמר: "ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים" (נחמיה ח, ג)!"

ואמר רב חסדא:

בעזרת נשים.

²⁵¹ במקבילות גרסו "והאמר מר", ויש ליישב את גירסתנו שלעיתים הגמרא קוראת לציטוט מהתוספתא גם בשם 'תנן'.

228. סט, ב

כ"י

ויברך עזרא וגו'. בההוא ענינא דויקרא לפני הרחוב כתיב ברוך ה' אלהים וגו' כך תיקנו באותו היום לומר במקדש בסוף כל ברכה וברכה כדאמרינן במסכת תענית (יג):
בגבולין. כל חוץ לעזרה קרי גבולין:

"ויברך עזרא את ה' האלהים הגדול" (נחמיה ח, ו).

מאי "גדול"?

אמר רב יוסף אמר רב:
 שגדלו בשם המפורש.

רב גידל אמר:

"ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם" (דברי הימים א' טז, לו).

אמר ליה אבני לרב דימי:
 ודילמא שגידלו בשם המפורש?

אמר ליה:
 אין אומרים שם המפורש בגבולין.

ולא!?

והקתיב: "ויעמד עזרא הספר על מגדל עץ אשר עשו לדבר"²⁵² (נחמיה ח, ד-ו).
 ואמר רב גידל: שגדלו בשם המפורש!

הוראת שעה היתה.

²⁵² ויעמד עזרא הספר על מגדל עץ אשר עשו לדבר... ויברך עזרא את ה'

229. סט, ב

רש"י

בייא בייא. לשון זעקה וקובלנא:
 האי דאחרביה לבית המקדש. מבקשין רחמים שימסר בידם יצר הרע של עבודת כוכבים:
 לקבולי אגרא. שנכוף אותו ונקבל שכר:
 פיתקא. כתב:
 אמת. כלומר מסכים אני עמכם:
 אמר להו נביא. זכריה בן עדו:
 בניתא. שיער:
 בדודא דאברא. בסיר של עופרת:
 זאת הרשעה. וישלך אותה אל תוך האיפה (ויתן) את אבן העופרת אל פיה:
 שאיב קלא. נכנס הקול לתוך העופרת ואינו יוצא ממנו:
 כליא עלמא. יכלה העולם שלא תהא פריה ורביה:
 ביעתא בת יומא. ביצה הנולדה בו ביום לפי שפסק החימום מן המעים ואפילו אותן שעיברה התרנגולת כבר אינן מתבשלין במעיה:
 לפלגא. שיהא שולט באדם לזקק לאשתו ולא לאחרת:
 כחלינהו. סימו את עינו עיי כחול:

"ויזעקו בקול גדול אל ה' אלהיהם" (נחמיה ט, ד).

מאי אמור?

אמר רב, ואיתימא רבי יוחנן:
 בייא בייא,
 היינו האי דאחרביה למקדשא,
 וקליה להיכליה,
 וקטלינהו לכולהו צדיקי,
 ואגלינהו לישראל מארעהון,
 ועדיין מרקד בינו.
 כלום לא יהבתיה לן אלא לקבולי ביה אגרא.
 לא איהו בעינו,
 ולא אגריה בעינו.
 נפל להו פיתקא מרקיעא, דהוה כתב בה: "אמת".

אמר רב חנינא:

שמע מינה:
 חותמו של הקדוש ברוך הוא "אמת".

אותיבו בתעניתא תלתא יומין ותלתא לילואתא,
 מסרוהו ניהליהו.

נפק אתא פי גורייתא דנורא מבית קדשי הקדשים,
 אמר להו נביא לישראל: היינו יצרא דעבודה זרה,
 שפאמר: "ויאמר זאת הרשעה" (זכריה ה, ח).

בהדי דתפסוה ליה אשתמיט ביניתא ממוזייתא, ורמא קלא ואזל קליה ארבע מאה פרסי.
 אמרו: היכי נעביד?

דילמא חס ושלום מרחמי עליה מן שמיא.

אמר להו נביא: שדיוהו בדודא דאברא, ונחפיוהו לפומיה באברא, דאברא משאב שאיב קלא.

שפאמר: "ויאמר זאת הרשעה וישלך אתה אל תוך האיפה וישלך את אבן העופרת אל פיה" (זכריה ה, ח).

אמרו: הואיל ועת רצון הוא,

נבעי רחמי איצרא דעבירה.

בעו רחמי ואמסר בידיהו.

אמר להו: חזו, דאי קטליתו ליה לההוא, כליא עלמא.

חבשוהו תלתא יומי, ובעו ביעתא בת יומא בכל ארץ ישראל, ולא אשתכח.

אמרו: היכי נעביד?

נקטליה - פליא עלמא!

ניבעי רחמי אפגא - פלגא ברקיעא לא יהבי!

כחלינהו לעיניה ושקוהו, ואהני, דלא מיגרי ביה לאיניש בקריבתה.

במערבא מתנו הכי:

רב גידל אמר: "גדול" - שגדלו בשם המפורש.

ורב מתנא אמר:

"האל הגדול הגבור והנורא" (נחמיה ט, לב).

והא דרב מתנא מטייא לדרבי יהושע בן לוי.

דאמר רבי יהושע בן לוי:

למה נקרא שמו אנשי כנסת הגדולה?

כ"י

האל הגדול הגבור והנורא. אשר לא ישא פנים:
עובדי כוכבים מקרקרים בהיכלו. שראה שרי נבוכדנצר נכנסין להיכל ומריעים בו ככל רצונם:
לא אמר נורא. בפרשת הנה חנמאל כתיב עושה חסד לאלפים ומשלם עון אבות אל חיק בנייהם אחריהם האל הגדול והגבור ה' צבאות שמו (ירמיהו לב):
דניאל לא אמר גבור. בתפלתו בספרו (דניאל ט):
עובדי כוכבים משתעבדים בבניו. זה שבעים שנה:
זו היא גבורתו. שכובש יצרו כל השנים הללו שנשתעבדו בהן ומאריך אפו על כל הגזירות שגזרים על בניו:
ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו וכו'. מן יום החורבן אתה למד נוראותיו שכל האומות נאספו להשמידם ונתקיימו מהן:
ורבנו. ירמיה ודניאל:
שהוא אמת. מסכים על האמת ושונא את השקר:

שֶׁהִחֲזִירוּ עֲטָרָה לְיוֹשָׁנָה.
 אָתָּא מֹשֶׁה אָמַר: **"הָאֵל הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא"** (דברים י, יז).
 אָתָּא יִרְמְיָהּ וְאָמַר: "גוֹיִם מְקַרְקְרִין בְּהִיכְלוֹ, אֵיךָ נוֹרְאוֹתָיו?
 לֹא אָמַר 'נוֹרָא'²⁵³
 אָתָּא דְנִיָּאל וְאָמַר: גוֹיִם מִשְׁתַּעֲבָדִים בְּבָנָיו, אֵיךָ גְבוּרוֹתָיו?
 לֹא אָמַר 'הַגִּבּוֹר'²⁵⁴
 אָתּוּ אֵינְהוּ וְאָמְרוּ: אֲדַרְבָּהּ, זֶה הִיא גְבוּרַת גְבוּרַתּוֹ: שְׁכֹבֵשׁ אֶת יָצְרוֹ, שְׁנוֹתָן אַרְבֵּי אַפִּים לְרִשְׁעִים.
 וְאֵלּוּ הֵן נוֹרְאוֹתָיו שְׁאֵלְמָלָא מוֹרְאוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַיָּאֵר אֹמְרָה אַחַת יְכוּלָה לְהִתְקַיֵּים בֵּין הָאוֹמוֹת?!
 וְרַבְּנֵי הַיְכִי עֲבָדֵי הַיְכִי וְעֻקְרֵי תַקְנֵתָא דְתַקִּין מִשְׁהָ?

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:
 מֵתוּךְ שְׂיֻדְעִין בְּהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁאֵמְתִי הוּא, לְפִיכָךְ לֹא כִּיָּזְבוּ בוֹ.

²⁵³ האל הגדול הגיבור ה' צבאות שמו" (ירמיה לב, יח).

²⁵⁴ האל הגדול והנורא (דניאל ט, ד).

רש"י

230. סט, ב - ע, א

כאן בכדי שיפסיק התורגמן. הא דקתני אין מדלגין בפרשה הרחוקה מזה שקודם שגולל ספר תורה עד מקום הדילוג יפסיק התורגמן המתרגם פסוק שקרא הקורא ונמצאו צבור יושבין ומצפין אין זה כבוד צבור אבל אך בעשור סמוכה היא לאחרי מות ויכול לגלול שם קודם שיפסיק התורגמן: **בענין אחד**. כגון הכא ששתי הפרשיות מדברות בענין יוה"כ מדלגין ובכדי שלא יפסיק התורגמן והא דקתני דאפילו בכדי שלא יפסיק נמי לא ידלג בשני ענינים לפי שדברי תורה היא אזהרות ועונשין ומצות וצריך שיכנסו בלב השומעין וכשאדם יוצא משיטה לשיטה אחרת אינו נוח להתבונן: **והתניא**. בניחותא: **מסוף הספר לתחילתו**. למפרע:

"**יְקוּרָא "אַחֲרֵי מוֹת" וְ"אַךְ בְּעֵשׂוֹר"**."

וּרְמִינְהּ:

"**מְדַלְגִין בְּנְבִיא, וְאִין מְדַלְגִין בְּתוֹרָה**" (מגילה כד.).!

לָא קְשִׁיָא:

כָּאן - בְּכַדֵי שִׁיפְסִיק הַתּוֹרְגָמָן.

כָּאן - בְּכַדֵי שְׁלֵא יפְסִיק הַתּוֹרְגָמָן.

וְהָא עֲלֵה קְתַנִּי:

"**מְדַלְגִין בְּנְבִיא, וְאִין מְדַלְגִין בְּתוֹרָה.**

וְעַד בְּמָה מְדַלְגִי?

בְּכַדֵי שְׁלֵא יפְסִיק הַתּוֹרְגָמָן.

הָא בְּתוֹרָה כָּלֵל כָּלֵל לָא!

אָמַר אַבְיִי:

לָא קְשִׁיָא:

כָּאן - בְּעֵנִין אֶחָד.

כָּאן - בְּשְׁנֵי עֵנִינִין.

וְהַתְנִיא:

"**מְדַלְגִין בְּתוֹרָה בְּעֵנִין אֶחָד, וּבְנְבִיא בְּשְׁנֵי עֵנִינִין.**

כָּאן וְכָאן בְּכַדֵי שְׁלֵא יפְסִיק הַתּוֹרְגָמָן.

וְאִין מְדַלְגִין מְנְבִיא לְנְבִיא.

וּבְנְבִיא שֶׁל שְׁנַיִם עֶשֶׂר מְדַלְגִין^א וּבְלֵבֵד שְׁלֵא יְדַלֵּג מִסוּף הַסֵּפֶר לְתַחִילָתוֹ."

ע,א

כ"י

וכל כך למה. למה צריך לומר יותר ממה שקריתי לפניכם כתוב כאן:

שלא להוציא לעז על ספר תורה. כשרואין אותו קורא פרשה שלישית על פה יהו סבורים שספר תורה חסר אותה פרשה:

מפני כבוד ציבור. שיהו מצפין ודוממין לכך:

ונייתי אחרינא. שיהא נגלל לפרשה שלישית:

משום פגמו וכו'. שלא יאמרו חסר הוא:

ברכה שאינה צריכה. שיהא צריך לחזור ולברך:

231. ע, א

"וגולל ספר תורה [ומניחו בחיקו, ואמר: יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן. "ובעשור" (במדבר כט, ו-יא) שבחומש הפקודים קורא על פה].

וכל כך למה?

כדי שלא להוציא לעז על ספר תורה.

"ובעשור" של חומש הפקודים קורא על פה."

אמאי? נגלול וניקרי!

אמר רב הונא בריה דרב יהושע אמר רב ששת: לפי שאין גוללין ספר תורה בצבור מפני כבוד ציבור.

ונייתי אחרינא ונקרי!

רב הונא בר יהודה אמר: משום פגמו של ראשון.

וריש לקיש אמר: משום ברכה שאינה צריכה.

ומי חיישינן לפגמא!?

והאמר רבי יצחק נפחא:

ראש חודש טבת שחל להיות בשבת,

מביאין שלש תורות וקורין.

אחת בענינו של יום,

ואחת של ראש חודש,

ואחת של חנוכה!

תלתא גברי בתלתא ספרי - ליכא פגמא,

חד גברא בתרי ספרי - איכא פגמא.

רש"י

.232 ע, א

"וּמְבָרַךְ עֲלֶיהָ שְׁמוֹנֶה בְּרָכוֹת".

תנו רבנן:

"עַל הַתּוֹרָה - כְּדָרֵךְ שְׁמֵרָכִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת,
עַל הָעֲבוּדָה, וְעַל הַהוֹדָאָה, וְעַל מַחִילַת הָעוֹן - בְּתִיקְנָה.
וְעַל הַמְקַדָּשׁ בְּפָנָי עֲצֻמוֹ,
וְעַל הַנְּהַנִּים בְּפָנָי עֲצֻמוֹ,
וְעַל יִשְׂרָאֵל בְּפָנָי עֲצֻמוֹ,
וְעַל שְׂאֵר תְּפִלָּה".

תנו רבנן:

"וּשְׂאֵר תְּפִלָּה: רְנָה תְּחִינָה בְּקִשָּׁה מִלְּפָנָיו עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל שְׂצָרִיכִיו לְהוֹשֵׁעַ,
וְחֹתֶם בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.
וְאַחַר כֵּן, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵבִיא סֵפֶר תּוֹרָה מִבֵּיתוֹ, וְקוֹרֵא בּוֹ כְּדֵי לְהַרְאוֹת חֲזוֹתוֹ לְרַבִּים".

כתיקנה. כמו שאנו אומרין
אותן בתפלה:
תנו רבנן שאר התפלה. השנויה
במשנה כך היא רנה תחינה
בקשה מלפניך על עמך ישראל
שצריכים להושע:
להראות חזותו לרבים. להראות
נזיו של ספר תורה ותפארת
בעליה שטרם להתנאות במצוה
שנאמר (שמות טו) זה אלי
ואנוהו התנאה לפניו במצות
לולב נאה ספר תורה נאה בקלף
נאה בדיו נאה בלבלר אומן
ומערב יום הכפורים הביאום
שם:

כ"י

אין מעבירין על המצות. ומהו דתימא האי נמי אעבורי הוא שמניח זו והולך לראות זו: ומאי מצוה. יש בראייתן יש כאן מצוה משום ברוב עם הדרת מלך: קמ"ל. דלאו מעבר הוא מאחר שאינו עסוק בה:

233. ע, א

"הרואה כהן גדול [כשהוא קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפין, והרואה פר ושעיר הנשרפין אינו רואה כהן גדול כשהוא קורא. ו]לא מפני שאינו רשאי, אלא שהיתה דרך רחוקה, ומלאכת שניהו שוה באחת".

פשיטא!

מהו דתימא: כדריש לקיש,

דאמר ריש לקיש:

אין מעבירין על המצות.

ומאי מצוה?

"ברב עם הדרת מלך" (משלי יד, כח).

קא משמע לן.

רש"י

234. ע, א-ב

משנה

מתני'
שבעת כבשים. של מוסף הן בחומש הפקודים (במדבר כט):
ופר העולה. נמי דמוסף עם תמיד של בין הערבים בטבילה חמישית:

גמ'
היכי קאמר. רבי עקיבא:
ותו פו העולה לרבי אליעזר דשייריה. ולא איירי ביה אימת עביד ליה והוא הדין נמי דאיכא לאקשוויי אשעיר אלא ריש מילתא נקט:
אימורי חטאת. דתנא באידך פירקין נתנם במגס עד שיקטירם:
לא משכחת לה. לסדר עבודת היום מתקנתא במשנתינו אלא משכחת לה מתקנתא לרבי אליעזר דתנא דבי שמואל דאיירי בכולהו או לרבי עקיבא דתוספתא שפירש שם את דבריו יפה בדרבי עקיבא לא גרסינן יצא ועשה:

אם בגדי בוץ קורא, קדש ידיו ורגליו, פשט, ירד וטבל, עלה ונסתפג, והביאו לו בגדי זהב, ולבש, וקדש ידיו ורגליו, ויצא ועשה את אילו ואת איל העם, ואת שבעת כבשים תמימים בני שנה, דברי רבי אליעזר. רבי עקיבא אומר: עם תמיד של שחר היו קרבין, ופר העולה, ושעיר הנעשה בחוג היו קרבין עם תמיד של בין הערבים. קדש ידיו ורגליו ופשט, ירד וטבל ועלה ונסתפג, הביאו לו בגדי לבן, ולבש, וקדש ידיו ורגליו, נכנס להוציא את הכף ואת המחטה. קדש ידיו ורגליו, ופשט וירד וטבל, עלה ונסתפג, הביאו לו בגדי זהב, ולבש, וקדש ידיו ורגליו, ונכנס להקטיר קטרת של בין הערבים ולהטיב את הנרות, וקדש ידיו ורגליו, ופשט, הביאו לו בגדי עצמו, ולבש, ומליון אותו עד ביתו, ויום טוב היה עושה לאוהביו, בשעה שיצא בשלום מן הקדש.

גמרא

איכעיא להו:
היכי קאמר: "עם תמיד של שחר היו קרבין, ופר העולה, ושעיר הנעשה בחוג עם תמיד של בין הערבים,"
 או דילמא הכי קאמר:
"עם תמיד של שחר היו קרבין, ופר העולה בהדיהו ושעיר הנעשה בחוג עם תמיד של בין הערבים"?

ותו, "פר העולה" לרבי אליעזר דשייריה אימת עביד ליה?

ותו, בין לרבי אליעזר בין לרבי עקיבא: אימורי חטאת - אימת עביד להו?

אמר רבא:

לא משכחת לה מתקנתא,
 אלא או לרבי אליעזר דתנא בדבי שמואל,
 או לרבי עקיבא כדתוספתא.

דתנא דבי שמואל:

"רבי אליעזר אומר:

יצא ועשה אילו ואיל העם ואימורי חטאת, אבל פר העולה ושבעת כבשים ושעיר הנעשה בחוג - עם תמיד של בין הערבים."

רבי עקיבא דתוספתא מאי היא?

דתניא:

רפ"י

עם תמיד של שחר. בלבישה ראשונה שנאמר במוספי כל הרגלים מלבד עולת הבקר אלמא מוספין עם עולת הבקר נעשית בסמוך להן וילמוד יום הכפורים מהם:

ואח"כ עבודת היום ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ. ואף על פי שהוא מן המוסף לא יכול להקדימו לעבודת היום לפי שנאמר בו ושעיר חטאת אחד מלבד חטאת הכפורים למדנו ששעיר חטאת הפנימי קדמו:

ואחר כך אילו ואיל העם ואח"כ אימורי חטאת. כל אלו בטבילה שלישית:

ואחר כך תמיד של בין הערבים. בטבילה חמישית ולא איירי הכא בהוצאת כף ומחתה דפשיטא לן דבתר אילו ואיל העם היא כדתניא לקמן שכל הפרשה נאמרה על הסדר וכו':

עביד כדכתיב. תורת כהנים כתיבא וברישא הלכך אילו ואיל העם ואימורי חטאת בתר עבודת היום והדר הוצאת כף ומחתה ואחר כך מוספין ותמיד של בין הערבים דכתיבי לבסוף בחומש הפקודים:

האי מלבד חטאת הכפורים. דמשמע דשעיר החיצון קודם לאילו ואיל העם מאי עביד ליה בשלמא מלבד עולת הבקר לאו ביום הכיפורים כתיב ומרגלים לא יליף דסמיך אסידרא למיעבד הני דתורת כהנים ברישא אלא האי דכתב ביום הכפורים גופיה מאי עביד ליה:

על מה שזה מכפר וכו'. במתניתין דפ"ק דשבועות (דף ב.) דריש ליה הכי ועל שיש בה ידיעה בסוף ואין בה ידיעה בתחילה שעיר הנעשה בחוץ מכפר שנאמר ושעיר חטאת אחד מלבד חטאת הכפורים על מה שזה מכפר זה מכפר מה פנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה כדמפרש התם אף חיצון אינו מכפר וכו':

משמו. של ר' עקיבא: **אחד.** מן שבעת כבשים: **עביד חד.** כדכתיב מלבד עולת הבקר לסמוך מקצת המוספין לעולת התמיד:

והדר עביד עבודת היום. דאי אמרת כל המוספין יקריב עם תמיד של שחר דילמא חליש ולא מצוי למיעבד עבודת היום והוא עיקר הכפרה:

דילמא פשע. ולא עביד להו אחר עבודת היום ולמאי דחיישת דילמא חליש ליכא למיחש דלגבי עבודת היום זריז הוא ומחליף כח וכולהו מוספין לא עביד דתורת כהנים קדים וצריך לקיים זו וזו סדר הכתוב ומדרשי המקראות:

דכולי עלמא מיהא. בין לר' אליעזר בין לר' עקיבא חד איל הוא דציבור דכולהו אמרי איל העם ולא איירי באיל הכתוב בחומש הפקודים כלל:

"רבי עקיבא אומר:

פר העולה ושבעת כבשים - עם תמיד של שחר היו קרבין, שנאמר: "מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד" (במדבר כח, כג). ואחר כך עבודת היום.

ואחר כך שעיר הנעשה בחוץ,

שנאמר: "שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפרים"²⁵⁵ (במדבר כט, יא). ואחר כך אילו ואיל העם, ואחר כך אימורי חטאת, ואחר כך תמיד של בין הערבים".

עב

מאי טעמא דרבי אליעזר?

עביד כדכתיב, עביד ברישא דתורת כהנים, והדר עביד דחומש הפקודים.

ורבי עקיבא?

כדקתני טעמא:

"מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד" (במדבר כח, כג), אלמא מוספין עם תמיד של שחר עביד להו.

ורבי אליעזר, האי "מלבד חטאת הכפרים" (במדבר כט, יא) - מאי עביד ליה?

ההוא מיבעי ליה: על מה שזה מכפר - זה מכפר.

"רבי יהודה אומר משמו:

אחד קרב עם תמיד של שחר,

וששה עם תמיד של בין הערבים.

רבי אלעזר ברבי שמעון אומר משמו:

ששה קרבין עם תמיד של שחר,

ואחד עם תמיד של בין הערבים".

מאי טעמייהו דרבנן?

תרי קראי פתיבי:

פתיב: **"מלבד עלת הבקר"**²⁵⁶ (במדבר כח, כג),

וקתיב: **"ויצא ועשה את עלתו ואת עלת העם"** (ויקרא טז, כד)!

הלך, עביד מניהו הקא,

ומנניהו הקא.

במאי קא מיפלגי?

רבי יהודה סבר: עביד חד כדכתיב: **"מלבד עלת הבקר"** והדר עביד עבודת היום,

דילמא חולשא חליש כהן גדול.

ורבי אלעזר ברבי שמעון סבר: כיון דאתחיל עביד ששה, דילמא פשע. דלגבי עבודת היום זריז הוא.

דכולי עלמא מיהת,

חד איל הוא.

²⁵⁵ שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפרים ועולת התמיד ומנחתה ונסכיהם

²⁵⁶ מלבד עלת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה

רש"י

האמור כאן. בתורת כהנים ואיל אחד לעולה:
וצריכי. שיש דעת נוטה לומר נדבה מובחרת כדי שתהא מקובלת ברצון ויש דעת נוטה לומר חובה תהא מובחרת כדי שיצא ידי חובתו יפה:

כמאן?

כרבי.

דתנאי:

"רבי אומר:

איל אחד,

האמור כאן²⁵⁷ הוא האמור בחומש הפקודים²⁵⁸.

רבי אלעזר ברבי שמעון אומר:

שני אילים הן: אחד האמור כאן, ואחד האמור בחומש הפקודים."

מאי טעמא דרבי?

דכתיב: "אחד".

ורבי אלעזר ברבי שמעון מאי "אחד"?

מיוחד שבעדו.

ורבי?

נפקא ליה: "מבחר נדרים" (דברים יב, יא).

ורבי אלעזר ברבי שמעון?

חד - בחובה.

וחד - בנדבה.

וצריכי.

²⁵⁷ בזאת יבא אהרן אל-הקדש בפר בן-בקר לחטאת ואיל לעלה. ד כתנת-בד קדש ילבש ומכנסיו-בד יהיו על-בשרו ובאבנט בד יחגר ובמצנפת בד יצנף בגדי-קדש הם ורחץ במים את-בשרו ולבשם. ה ומאת עדת בני ישראל יקח שני-שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה. (ויקרא טו, ג-ה)

²⁵⁸ והקרבתם עולה לה' ריח ניחוח פר בן בקר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים יהיו לכם". (במדבר כט, ח)

235. ע, ב - עא, א

רפ"י

שכל הפרשה נאמרה על הסדר וכו'. ואי כסדרן כתיבי וכן הסדר שמוציאן בלבישה ראשונה ואין עבודה חיצונה של בגדי זהב מפסקת בין עבודת היום להוצאת כף ומחתה לא משכחת לה וכו' כבר פרשתיה בפרק אמר להם הממונה (לעיל דף לב):

בשעיר הנעשה בחוץ. כדכתיב (במדבר כט) מלבד חטאת הכפורים והוא אינו כתוב כאן אבל אילו ואיל העם דווקא כתיבינהו קרא אחר הוצאת כף ומחתה ולא איצטריך לן לשבש סדרא דקראי:

אמר קרא ויצא ועשה וגו'. וזו יציאה ראשונה האמורה בפרשה הילכך על כרחך מקמי הוצאת כף ומחתה עביד להו בהפסקה שביניהם לעבודת היום:

אשר לבש כבר. אלמא זו היא פשיטה שניה שמע מינה יש הפסקת חילוף בגדים בין עבודת היום להוצאת כף ומחתה ורבה לא אאתקפתיא דרבי זירא קאי אלא לפרושי טעמא דמתניתא דמשבשא קראי:

ה"ג קראי כתיבי וכו'. ולא גרס תרי:

אינו רואה פר ושעיר הנשרפים. אלמא שריפתן בעוד שכהן גדול לבוש בגדי בוץ היא:

ואילו אימורי חטאת. לדברי הכל בתר הכי עביד להו (כשטובל) בטבילה שלישית עם אילו ואיל העם:

אימא חוץ מפסוק זה ואילך. לא נכתבה על הסדר:

שביש מתניתא. ואימא שריפת הפר והשעיר אחר טבילה שלישית:

אמר קרא והמשלח את השעיר וגו'. ובאותו לשון עצמו נאמר והשורף אותם דמשמע בשריפת הפר ושעיר ושניהן כתובין אחר ואת חלב החטאת ועל כרחך שילוח השעיר מקמי הקטרת אימורים הוה כדכתיב ושלח את השעיר במדבר והדר ואת חלב החטאת על כרחך והמשלח דכתיב בתריה כאדם שהפסיק הענין שהיה מדבר בו וחוזר ומסיימו ואומר ואותו שילוח שאמרתי לך למעלה המשלחו מטמא בגדים ובאותו לשון עצמו נאמר והשורף:

מה והמשלח. אף על פי שנכתב אחר אימורי חטאת דמעיקרא הוא אף והשורף אף על פי שנכתב אחריהן מעיקרא הוא:

"קידש ידיו ורגליו".

תנו רבנן:

"ובא אהרן אל אהל מועד"²⁵⁹ (ויקרא טז, כג) - **למה הוא בא? להוציא את הכף ואת המחתה,**

עא,א

שכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר, חוץ מפסוק זה."

מאי טעמא?

אמר רב חסדא:

גמירי חמש טבילות ועשרה קידושין טובל בהן גדול ומקדש בו ביום, ואי אמרת כסדרן כתיבי - לא משכחת לה אלא שלש טבילות וששה קידושין!

מתקיף לה רבי זירא:

ודילמא: מפסיק ליה בשעיר הנעשה בחוץ!

אמר אב"י:

אמר קרא: **"ויצא ועשה את עלתו"**²⁶⁰ (ויקרא טז, כד), מיציאה ראשונה עביד אילו ואיל העם.

רבא אמר:

אמר קרא: **"ופשט את בגדי הבד"**²⁶¹ (ויקרא טז, כג),

שאין תלמוד לומר **"אשר לבש"** כלום אדם פושט אלא מה שלובש?! אלא, מה תלמוד לומר: **"אשר לבש"**? שלבש כבר.

מתקיף לה רבה בר רב שילא:

ואימא: דמפסיק ליה בשעיר הנעשה בחוץ!

הכתיב: **"ויצא ועשה"** (ויקרא טז, כד).

וכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר!?

והא קראי כתיבי: **"ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה"** (ויקרא טז, כה),

והדר: **"ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת"**²⁶² (ויקרא טז, כז),

ואילו אנו תנו:

"הרואה את כהן גדול כשהוא קורא, אינו רואה פר ושעיר הנשרפין."

ואילו אמורי חטאת בתר הכי מקטיר להו!

אימא: חוץ מפסוק זה ואילך.

ומאי חזית דמשבשת קראי, שביש מתניתא!

אמר אב"י:

אמר קרא: **"והמשלח"** (ויקרא טז, כו) ... **"והשורף"** (ויקרא טז, כח),

מה משלח דמעיקרא, אף שורף דמעיקרא.

²⁵⁹ ובא אהרן אל אהל מועד ופשט את בגדי הבד

²⁶⁰ ויצא ועשה את עלתו ואת עולת העם

²⁶¹ ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש

²⁶² ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקודש ויצא אל מחוץ למחנה ושרפו

רס"י

אדרבה מה שורף זהשתא. שהרי צווי עיקר שריפתן אחר אימורי חטאת נאמר כדכתיב ואת חלב החטאת וגוי' והדר ואת פר החטאת יוציא ושרפו:

אף המשלח זהשתא. דווקא כתב אחר אימורין ושילוח שעיר האמור למעלה מהם הכי קאמר ונשא השעיר עליו את עונותם ושלחו המדברה כשיגיע זמן שילוחו:

והמשלח מעיקרא משמע. כאדם שחוזר לענין שהפסיק בו וכמו שפירשתי ושילוח שעיר במקומו נכתב מדלא הדר וכתב אחר אימורין ושלח השעיר והמשלחו יכבס בגדיו:

רבא אמר. לא מצית אמרת דשילוח שעיר לא במקומו נאמר דהא לא הזקיקו לעמוד שם אלא עד שעת כפרה והיא עבודת היום דמתן דמים:

אדרבה: מה שורף דהשתא, אף משלח דהשתא!

"והמשלח" - דמעיקרא משמע.

רבא אמר:

אמר קרא: "יעמד חי"²⁶³ (ויקרא טז, י')

עד מתי יהא זקוק לעמוד חי?

עד שעת כפרה.

ואימתי שעת כפרה?

בשעת מתן דמים, ותו לא.

רפ"י

אתי משלח. ליום המחרת: **מצאו בשוק**. מכבדו לפני הבריות ואומר לו אישי כהן גדול וכו':
מחיה חיים. הוא הקדוש ברוך הוא עשינו שליחותו:
מפטרי מהדדי. שהיה אחד נוטל רשות מחבירו לשוב לביתו:
אתהלך וכו'. איידי דאיירי בחיים מתוקנים נקט לה:
זה מקום שוקים. שאדם מוצא לקנות מזונותיו ולפי שהיה דוד מטלטל נע ונד היה מתפלל על הדבר:
שמתהפכות עליו. מי שהיה עני בילדותו ונעשה עשיר לעת זקנותו דומה לו כאילו עכשיו נעשה חי מתוך מיתה:
אליכם אישים אקרא. בראש פרשת ושנות חיים הוא להכי נקט ליה:
שדומין לנשים. ענותנין ותשושי כח:
אישים. לשון אשה מדלא כתיב אנשים:
(שנסך) יין וכו'. אישים לשון קרבן אשה:
מריח מים. בני תורה:

236. עא, א

אתי משלח, מצאו בשוק, לכהן גדול, אומר לו: אישי כהן גדול! עשינו שליחותך, מצאו בביתו, אומר לו: מחיה חיים, עשינו שליחותו.

אמר רבה:

כי מיפטרי רבנן מהדדי בפומבדיתא, אמרי הכי: "מחיה חיים יתן לה חיים ארוכים וטובים ומתקנין".

"אתהלך לפני ה' בארצות החיים" (תהלים קטז, ט).

אמר רב יהודה:

זה מקום שוקים.

"כי ארך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך" (משלי ג, ב).

וכי יש שנים של חיים ויש שנים שאינן של חיים?

אמר רבי אלעזר:

אלו שנותיו של אדם המתהפכות עליו מרעה לטובה.

"אליכם אישים אקרא"²⁶⁴ (משלי ח, ד).

אמר רבי ברכיה:

אלו תלמידי חכמים שדומין לנשים, ועושין גבורה כאנשים.

ואמר רבי ברכיה:

הרוצה לנסך יין על גבי המזבח, ומלא גרונו של תלמידי חכמים יין, שנאמר: "אליכם אישים אקרא".

ואמר רבי ברכיה:

אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו - ישא בת תלמיד חכם, שנאמר: "אם יקוין בארץ שרשו ובעפר ימות גזעו" ^א מריח מים יפריח ועשה קציר כמו נטע" (איוב יד, ח-ט).

²⁶⁴ אליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם

237. עא, ב

"יום טוב היה עושה לאוהביו".

תנו רבנן:

"מעשה בכהו גדול אחד שיצא מבית המקדש,

והוא אזלי כולי עלמא בתריה,

כיון דחזיונהו לשמעיה ואבטליון, שבקוהו לדידיה, ואזלי בתר שמעיה ואבטליון.

לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאיפטורי מיניה דכהן גדול.

אמר להו: ייתון בני עממין לשלם.

אמרו ליה: ייתון בני עממין לשלם דעבדין עובדא דאהרן.

ולא ייתי בר אהרן לשלם דלא עביד עובדא דאהרן".

רס"י

לסוף אתו שמעיה ואבטליון
לאיפטורי מיניה. ליטול רשות

ממנו ולפרוש לצד ביתן:

ייתון בני עממין לשלם. לשון

גנאי הוא לפי שבאו מבני בניו

של סנחריב כדאמרינן במסכת

גיטין (דף נז:):

דעבדי עובדא דאהרן. רודפי

שלום:

דלא עבד עובדא דאהרן.

שהונתנו אונאת דברים ואמר

מר (ב"מ נח:): לא תונו איש את

עמיתו (ויקרא כה) באונאת

דברים הכתוב מדבר אם היה בן

גרים לא יאמר לו זכור מעשה

אבותיך:

238. עא, ב

רפ"י

מתני'

בכתנות ומכנסים וכו'. אהדיוט קאי:
באלו נשאלים. כהן הנשאל באורים ותומים צריך ללבוש שמונה בגדים:

גמ'

דברים שנאמר בהן שש. כולה מפרש לקמן:
חוטן כפול ששה. ששה כל מין ומין שבו:
משזר. בלא שש ואין זאת אלא רמונים:

שמונה. כל חוט של כל מין שבו כפול שמונה ועל פי חשבון זה מעיל שכולו מין אחד חוטו כפול י"ב פרוכת חוטו כפול כ"ד שכל מינין שבה כפולין יחד וכולה מפרש לה לקמן:

חמשה קראי כתיבי. גבי הדדי והוה סגי ליה בחד ונכתביה לבסוף: ה"ג ויעשו את הכתנות שש ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש ואת מכנסי הבד שש משזר. ובד הוא שש הרי חמשה וההיא דאבנט צריך למיכתב על כרחך דאיכא מיני אחריני בהדיה:

שיהו שזורין. יחד כולן ששה:
לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש. שיהא אף הן חוטן כפול ששה ולקמן מפרש מאי נינהו:

דבר העולה מן הקרקע בד בד. הפשתן והקנבוס אין להן בדים וענפים כעצים אלא עלין ואין הפשתן בא אלא מן הקנה האמצעי:

מפצל. יש בו נימא מתחלקת לשתים ואל תתמה שאף בשער זקן התחתון מצוי כן:
כיתנא נמי מפציל. כשכותשין אותו נחלק לכמה פיצולין:
אגב לקותיה. שמקישין עליו:

משנה

כהן גדול משמש בשמונה פלים, וההדיוט בארבעה. בכתנות ומכנסים ומצנפת ואבנט. מוסיף עליו כהן גדול: חשן ואפוד ומעיל וציץ. באלו נשאלין באורים ותומים. ואין נשאלין אלא: למלה. ולאב בית דין, ולמי שהציבור צריך בו.

גמרא

תנו רבנן:

"דברים שנאמר בהן: "שש" - חוטן כפול ששה. "משזר" - שמונה. מעיל - שנים עשר. פרכת - עשרים וארבעה. חושן ואפוד - מעשרים ושמונה."

"חוטן כפול ששה".

מנא לן?

דאמר קרא:

"ויעשו את הכתנת שש ... ואת המצנפת שש, ואת פארי המגבעות שש, ואת מכנסי הבד שש משזר"²⁶⁵ (שמות לט, כז-כח).
חמשה קראי כתיבי.
חד - לגופיה, דכיתנא ניהוו.
וחד - שיהא חוטן כפול ששה.
וחד - שיהיו שזורין.
וחד - לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש.
וחד - לעכב.

מאי משמע דהאי "שש" כיתנא הוא?

אמר רבי יוסי ברבי חנינא:

דאמר קרא: "בד" - דבר העולה מן הקרקע בד בד.

ואימא עמרא!

עמרא איפצולי מיפצלא.

כיתנא נמי איפצולי מפציל!

כיתנא אגב לקותיה מפציל.

²⁶⁵ ויעשו את הכתנת שש מעשה אורג לאהרן ולבניו. ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש ואת מכנסי הבד שש משזר

רש"י

פארי פשתים. ובתורה כתיב ואת פארי המגבעות שש: **בן נכר**. שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים שהוא ערל לב וכן ערל בשר שמתו אחיו מחמת מילה לא יבא אל המקדש: **מאן אמר**. מאין למדו דבר זה ששנינו בפרק שני דזבחים (דף טו:). שהכהן ערל עבודתו פסולה:

רבינא אמר מהכא:

"פארי פשתים יהיו על ראשם ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם" (יחזקאל מד, יח).

אמר ליה רב אשי:

הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה?

ולטעמיה, הא דאמר רב הסדא:

דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו,

מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו: **"כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי"** (יחזקאל מד, ט),

הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה?

אלא גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא,

הכא נמי גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא.

239. עא, ב

רס"י

מה להלן עשרים וארבעה. שהרי ד' מינין יש בה וכל מין ומין כפול שש אף כאן כ"ד וכאן ג' מינין יש דהוה להו כל חד וחד תמני:
אלא מאבנט. דיש בו נמי ארבע מינין וכל אחד כפול ששה וכששוורן יחד הוה להו כ"ד:
תעשנו כתיב. בחשן לפיכך אין למידין ממנו:
ועשית. כתיב ברמונים שיהו עשויות כל המינין שבו שוות הלכך לא אפשר בכ"ח דהיכי ליעביד וכו'.

"משזר" - שמונה.

מנא לן?

דכתיב: **"ויעשו על שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני משזר"** (שמות לט, כד), ויליף **"משזר" "משזר" בפרכת,** מה להלן עשרים וארבעה, אף כאן עשרים וארבעה, דהוה כל חד וחד תמני.

ונילף מחשן ואפוד: מה להלן עשרים ושמונה, אף כאן עשרים ושמונה!

דנין דבר שלא נאמר בו זהב, מדבר שלא נאמר בו זהב, לאפוקי חשן ואפוד שנאמר בהן זהב.

אדרבה, דנין בגד מבגד, לאפוקי פרוכת דאהל הוא!

אלא, דנין מאבנט, ודנין בגד ודבר שלא נאמר בו זהב, מבגד ודבר שלא נאמר בו זהב, ואין דנין דבר שאין בו זהב מדבר שיש בו זהב.

רב מרי אמר: **"תעשנו"** (שמות כח, טו) כתיב, תעשנו לזה ולא לאחר.

רב אישי אמר: **"ועשית"** (שמות כח, לג) כתיב, שיהיו כל עשיות שוות, היכי נעביד?
 נעביד תלתא דעשרה עשרה - הוה ליה תלתין!
 נעביד תרי דתשעה תשעה, וחד דעשרה - אמר קרא: **"ועשית"** שיהיו כל עשיותיו שוות.

רס"י

240. עא, ב - עב, א

"מעיל" - שנים עשר.

מנא לן?

עב, א דכתב: "ועשית את מעיל האפוד ^ כליל תכלת" (שמות כח, לא),

וי'ליף "תכלת" "תכלת" מפרוכת, מה להלן ששה, אף כאן ששה.

ונילף משוליו ורמוניו,

ומה להלן שמונה, אף כאן שמונה!

דנין כלי מקלי,

ואין דנין כלי מתכשיט כלי.

אדרבה, דנין גופו מגופו,

ואין דנין גופו מעלמא!

היינו דאמרין: "לשאד בגדים שלא נאמר בהו שש".

"פרכת" - עשרים וארבעה

ארבעה דשיתא שיתא.

לא דינא ולא דיינא.

"חשן ואפד" - עשרים ושמונה

מנא לן?

דכתב: "ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו,

זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושיש משור" (שמות כח, טו).

ארבעה דשיתא שיתא - עשרין וארבעה, זהב ארבעה - הא עשרין ותמניא.

ואימא זהב נמי ששה!

אמר רב אחא בר יעקב:

אמר קרא: "וקצץ פתילים"²⁶⁶ (שמות לט, ג).

'פתיל' 'פתילים' - הרי כאן ארבעה.

רב אשי אמר:

אמר קרא: "לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן" (שמות לט, ג).

היכי נעביד?

נעביד ארבעה דתרי תרי - הוה להו תמניא!

נעביד תרי דתרי תרי, ותרי דחד חד - "ועשית"²⁶⁷ (שמות כח, טו) כתב - שיהיו כל עשיותיו שוות.²⁶⁶ וירקעו את פחי הזהב וקצץ פתילים לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש מעשה חושב²⁶⁷ ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושיש משור תעשה אתו

241. עב, א-ב

כ"י

חדקינהו. קשרם יפה ועל הטבעות והבדים אומר שיתנם בטבעות בדוחק: **כתב לא יסורו**. אלמא אין זזין מהן וכתוב (שמות כה) והבאת אלמא הולכים ובאים בתוכן: **מתפרקין ואינן נשמטים**. בראשיהם היו עבים והכניס ראשן אחד בדוחק בטבעת ובאמצען היו דקין הלכך לא היו נדחקין בטבעות אלא מתפרקין והולכין לכאן ולכאן אבל אינן נשמטין לצאת מהן לפי שהן עבים בראשיהן:

אמר רחבא אמר רב יהודה: המקרע בגדי כהונה לוקה. שפאמר: **"לא יקרע"**²⁶⁸ (שמות כה, לב).

מתקיף לה רב אחא בר יעקב: ודילמא הכי קאמר רחמנא: נעביד ליה שפה כי היכי דלא ניקרע!

מי כתיב 'שלא יקרע'!?

ואמר רבי אלעזר: המזיח חושן מעל האפוד, והמסיר בדי ארון - לוקה, שפאמר: **"ולא יזח"**²⁶⁹ (שמות כה, כח), ו**"לא יסרו"**²⁷⁰ (שמות כה, טו).

מתקיף לה רב אחא בר יעקב: ודילמא כי קאמר רחמנא חדקינהו ועבדינהו שפיר כדי ש**"לא יזח"** ו**"לא יסרו"**!

מי כתיב: 'שלא יזח' ו'שלא יסרו'!?

רבי יוסי ברבי חנינא רמי: כתיב: **"בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו"** (שמות כה, טו), וכתיב: **"והובא את בדיי בטבעת"** (שמות כז, ז)!
הא כיצד?

מתפרקין ואין נשמטין.

תניא נמי הכי: **"בטבעת הארון יהיו הבדים"** (שמות כה, טו), יכול לא יהיו זזין ממקומן? תלמוד לומר: **"והובא את בדיי בטבעת"** (שמות כז, ז). אי **"והובא את בדיי"** - יכול יהיו נכנסין ויוצאין? תלמוד לומר: **"בטבעת הארון יהיו הבדים"** (שמות כה, טו).
הא כיצד?
מתפרקין ואין נשמטין.

²⁶⁸ שפה יהיה לפיו סביב מעשה אורג כפי תחרא יהיה לו לא יקרע
²⁶⁹ ולא יזח החושן מעל האפוד
²⁷⁰ בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסרו ממנו

242. עב, א-ב

רש"י

דרך גדילתן. העליון למעלה והתחתון למטה:
 שמעמידין את ציפויין. ציפוי זהב מעמידין ע"י מסמרות לשון אחר שלא התליעו ולא נפל ציפויין:
 שמא תאמר. משנגזו אבד סיברן שלא ישובו עוד:
 ובטל סכויין. מה שאנו סוכין וצופין להן:
 שרד. לשון שריד:
 אלמלא בגדי כהונה. שעל ידיהן מקריבין הקרבנות המכפרין על ישראל:
 שגורדין אותן כברייתן מכליהן. כשהיו חותכין אותן בגרדין שלהן מתוך כלי אריגתן היו עושים כברייתן חלולין כדרך לבישתן ולא כשאר יריעה שצריך שוב לחתכה למדת הלבוש ולתפור במחט:
 ומשרדין מהם כלום. ומשיירין מהן מקצת שאינו ארוג עמהן וזהו לשון שרד:
 מאי היא. אותו שרד:
 אלו מעשה מחט. מקצתו היה נארג בפני עצמו ומחברו במחט:

אמר רבי חמא ברבי חנינא:

מאי דכתיב: "עצי שטים עמדים"²⁷¹ (שמות כו, טו)?
 שעומדים דרך גדילתן.

דבר אחר:

"עומדים" - שמעמידין את צפויין.

דבר אחר:

"עומדים" - שמא תאמר אבד סברן ובטל סכויין?
 תלמוד לומר: "עומדים" - שעומדין לעולם ולעולמים.

ואמר רבי חמא בר חנינא:

מאי דכתיב: "את בגדי השרד לשרת בקדש"²⁷¹ (שמות לה, יט)?
 אלמלא בגדי כהונה, לא נשתיר משונאייהו של ישראל שריד ופליט. עב,ב

רבי שמואל בר נחמני אמר:

דבי רבי שמעון תנא:
 "גורדין אותן כברייתן מכליהו, ומשרדין מהן כלום".

מאי היא?

ריש לקיש אמר:

אלו מעשה מחט.

מיתבי:

"בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט, אלא מעשה אורג,
 שנאמר: "מעשה ארג" (שמות כח, לב)!"

אמר אביי:

לא נצרכה אלא לבית יד שלהם.

כדתנא:

"בית יד של בגדי כהונה נארגת בפני עצמה,
 ונדבקה עם הבגד,
 ומגעת עד פיסת היד".

²⁷¹ ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים

243. עב, ב

כ"י

שלש ארונות. שנאמר מבית ומחוץ תצפנו ושל עץ באמצע והושיבו בתוך של זהב וחזר ונתן של זהב שני בתוך של עץ וחיפה שפתו העליונה בזהב נמצא מצופה מבית ומחוץ:

תשעה. גבהו תשעה טפחים מבחוץ שנאמר אמה וחצי קומתו (שמות כה) ורגלים לא היו לו אלא עץ חלול היה:

פנימי של זהב ח'. טפחים גבהו מבחוץ עם עובי שוליו ועובי שולי העץ של אמצעי טפח נמצא פנימי ממלא חללו של אמצעי:

והיצון. של זהב:

י' ומשהו. תשעה כנגד גובה האמצעי ומשהו עובי שולי זהב של היצון וטפח עשירי עולה למול עובי הכפורת שהוא טפח ומכסה חיבור הכפורת והארון:

והתניא אחד עשר ומשהו. ומשני הא כמאן דאמר יש בעובי שולי הזהב טפח כאשר יש בעובי שולי העץ:

הא כמאן דאמר אין בעובי טפח. אלא משהו ולא ידענא היכא איפליגו בה:

ומאי משהו. דקתני בברייתא בתרייתא:

זיר. העולה היה עודף למעלה על עובי הכפורת משהו בגובה החיצון להיות זר לכפורת סביב ומשהו דקאמר רב יהודה בעובי שולי החיצון קאמר ובזר לא איירי כלל:

שלשה זירין. נעשו בכלי הקודש של מזבח סימן לכתר כהונה ושל ארון סימן לכתר תורה ושל שולחן סימן לכתר מלכות שהשולחן הוא סימן לעושר מלכים:

הכי גרסינן של מזבח זכה אהרן ונטלו של שולחן זכה דוד ונטלו. שהכהונה נתנה לאהרן ברית מלח (במדבר יח) וכן המלכות לדוד ולזרעו (תהלים יח):

בי מלכים ימלוכו. וגדול הממליך מן המלך והתורה אמרה מקרא זה:

זכה. ללמוד לשמה ולקיימה:

זרה. משתכחת ממנו:

מצווין לעשות מלאכתו.

שהארון בתחילה הטיל הכתוב המלאכה על משה ואח"כ הטילו על הציבור ואע"ג דקראי לאו בהאי סידרא כתיבי אסמכתא בעלמא הוא דקאמר:

אמר רחבה אמר רב יהודה:
שלש ארונות עשה בצלאל,
אמצעי - של עץ - תשעה,
פנימי - של זהב - שמונה,
היצון - עשרה ומשהו.

והתניא:

"אחד עשר ומשהו!"

לא קשיא:

הא - כמאן דאמר: יש בעביו טפח.

הא - כמאן דאמר: אין בעביו טפח.

ומאי "משהו"?

זיר.

אמר רבי יוחנן:

שלשה זירים הן:

של מזבח,

ושל ארון,

ושל שלחן.

"של מזבח" - זכה אהרן ונטלו.

"של שלחן" - זכה דוד ונטלו.

"של ארון" - עדיין מונח הוא, כל הרוצה ליקח יבא ויקח.

שמא תאמר פחות הוא?

תלמוד לומר: **"בי מלכים ימלוכו"** (משלי ח, טו).

רבי יוחנן רמי:

כתיב: **"זר" וקרין: "זיר":**

זכה - נעשית לו זיר,

לא זכה - זרה הימנו.

רבי יוחנן רמי:

"ועשית לך ארון עץ" (דברים י, א),

וכתיב: **"ועשו ארון עצי שטים"** (שמות כה, י),

מכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו.

רס"י

244. עב, ב

איש שותה. תורה כמים ויש בו עולה:
דרתא. חצר:
ותרעא לדרתיה עביד. שהתורה אינה אלא שער ליכנס בה ליראת שמים לכך צריך שתקדים לו יראת שמים:
תרתוי גיהנם. להיות יגיעים ועמלים בתורה בעולם הזה ולא תקיימוה ותירשו גיהנם במותכם ובחייכם לא נהניתם בעולמכם:
צורפתו. ביסורין ובגיהנם:
נושא אשה. ניצול מהרהור עבירה:
להעיד בלומדיה. מי קיים ומי לא קיים:

"מביית ומחוץ תצפנו" (שמות כה, יא).

אמר רבא:

כל תלמיד חכם שאין תוכו כפרו - אינו תלמיד חכם.

אביי ואיתימא רבה בר עולא אמר:

נקרא נתעב,

שנאמר: **"אך מי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה" (איוב טו, טז).**

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן:

מאי דכתיב: **"למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב און" (משלי יז, טז)?**

אוי להם לשונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בתורה ואין בהן יראת שמים.

מכריו רבי ינאי:

חבל על דלית ליה דרתא, ותרעא לדרתיה עביד.

אמר להו רבא לרבנן:

במטותא מיניכו, לא תירתון תרתי גיהנם.

אמר רבי יהושע בן לוי:

מאי דכתיב: **"וזאת התורה אשר שם משה" (דברים ד, מד)?**

זכה - נעשית לו סם חיים,

לא זכה - נעשית לו סם מיתה.

והיינו דאמר רבא:

דאומן לה - סמא דחייא.

דלא אומן לה - סמא דמותא.

אמר רבי שמואל בר נחמני:

רבי יונתן רמי:

כתביב: **"פקודי ה' ישירים משמחי לב" (תהלים יט, ט)**

וכתיב: **"אמרת ה' צרופה" (תהלים יח, לא)!**

זכה - משמחתו,

לא זכה - צורפתו.

ריש לקיש אמר:

מגופיה דקרא נפקא:

זכה - צורפתו לחיים,

לא זכה - צורפתו למיתה.

"יראת ה' טהורה עומדת לעד" (תהלים יט, י).

אמר רבי חנינא:

זה הלומד תורה בטרהרה.

מאי היא?

נושא אשה ואחר כך לומד תורה.

"עדות ה' נאמנה" (תהלים יט, ח).

אמר רבי חייא בר אבא:

נאמנה היא להעיד בלומדיה.

245. עב, ב

רש"י

שְׂרוּקְמִין בַּמָּקוֹם שְׁחוּשְׁבִים.
בתחילה מתקן הצורה על הבגד
על ידי צבע ואחר כך רוקמה
במחט:

חושב מעשה אורג. שיש לה
ליריעה שתי קירות ושתי צורות
על שתי קירותיה אין דומות זו
לזו פעמים שמצד זה ארי ומצד
זה נשר כמו לחגורות של משי
והיינו ב' פרצופים אבל רוקם
כצורתו מכאן כך צורתו מכאן:

"מעשה רוקם" (שמות כו, לו),
"מעשה השב" (שמות כו, לא)?

אמר רבי אלעזר:
שְׂרוּקְמִין בַּמָּקוֹם שְׁחוּשְׁבִין.

תנא משמיה דרבי נחמיה:
"רוקם" - מעשה מחט.
לפיכך פרצוף אחד.
"הושב" - מעשה אורג,
לפיכך שני פרצופות".

246. עב, ב - עג, א

רס"י

משוח מלחמה. כהן שמשחוהו למלחמה לדבר דברי מערכי המלחמה שנאמר ונגש הכהן ודבר אל העם (דברים כ): **משמש בהן.** אם בא לעבוד בבית המקדש לובש חי' בגדים: **יהיו לבניו אחריו.** האי אחריו קרא יתירא הוא למדרש בה כל גדולות נוהגות בזרעו אחריו ומשוח מלחמה גדולה היא:

יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו וכו'. יכול תהא גדולת משוח מלחמה ירושה להיות בנו קודם לכל אדם כדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו רישא דברייתא הכי תניא לה בתי"כ גבי עשירית האיפה והכהן המשיח אין לי אלא משיח מרובה בגדים מניין תלמוד לומר והכהן יכול שאני מרבה אף משוח מלחמה תלמוד לומר תחתיו מבניו מי שבנו עומד תחתיו יצא משוח מלחמה שאין בנו עומד תחתיו ומניין למשוח מלחמה שאין בנו עומד תחתיו תלמוד לומר שבעת ימים ילבשם הכהן וגוי' יצא זה שאין ראוי לבוא אל אהל מועד לכפר בקודש וגבי כהן גדול תניא בדוכתא אחריתי בתורת כהנים לכהן תחת אביו מלמד שהבן קודם לכל אדם יכול אף על פי שאין וממלא את מקומו ת"ל ואשר ימלא:

תלמוד לומר אשר יבא אל אהל מועד מי שראוי לבא אל אהל מועד. לכפר בקודש ביום הכפורים עליו אני אומר לך תחתיו מבניו שבנו יהיה תחתיו יצא זה שאינו ראוי וכו' דלאו כהן גדול הוא:

ואם איתא. דבחי' בגדים הוא משמש כל השנה האי נמי מיחזא חזי דכתיב ביוה"כ וכפר הכהן אשר ימשח אותו ואשר ימלא את ידו וכל מילוי ידים על ידי הבגדים הוא כדכתיב ובגדי הקדש אשר לאהרן (שמות כט):

משום איבה. אבל מדאורייתא חזי: **דלית ליה איבה.** דלא חייש לאיבה: **ולא קמשמש.** כלומר וקאמר דלא משמש משוח מלחמה בשמונה:

פר כהן משיח לא גרסינן. דהיינו פר הבא על כל המצות כהן משיח שחטא בהעלם דבר ועשה דבר שחייבין על זדונו כרת מביא פר וההדיוט מביא כשבה או שעירה כשאר יחיד שבישראל:

ועשירית האיפה. שבכל יום כדכתיב הכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה (ויקרא ו):

לא פורע. ראשו לגדל שיער מחמת אבילות:

מלמטה. שיפולי בגדיו:

ואינו מטמא לקרוביו. אבל הדיוט מטמא לאותן האמורין בפרשה:

ומצווה על הבתולה. בעשה:

ומזוהר על האלמנה. בלאו:

ומחזיר את הרוצח. במיתתו:

ומקריב אונן. דכתיב ומן המקדש לא יצא (ויקרא כא) כדפרישית בפרק קמא (דף יג.):

ואינו אוכל. כלומר אף על פי שהוא חלוק מן ההדיוט לענין הקרבה שוה הוא לו לענין אכילה:

ואינו חולק. כשהוא אונן לאכול לערב כשתעבור האנינות דאמרינן בזבחים פרק טבול יום (דף צט.) הראוי לאכילה חולק שאינו ראוי לאכילה אינו חולק:

"באלו נשאלין באורים ותומים".

כי אתא רב דימי, אמר:

בגדים שכהן גדול משמש בהן,

משוח מלחמה משמש בהן,

שנאמר: **"ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו"** (שמות כט, לט),

למי שבא בגדולה אחריו.

מתיב רב אדא בר אבהו ואמרי לה כדי:

"יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו,

בדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו?

תלמוד לומר: "שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו,

מבניו אשר יבא אל אהל מועד" (שמות כט, ל) -

מי שראוי לבא אל אהל מועד."

ואם איתא מיחזא חזי!

אמר רב נחמן בר יצחק:

הכי קאמר: כל שעיקר משיחתו לאהל מועד,

יצא זה שעיקר משיחתו למלחמה.

מיתבי:

"משוח מלחמה:

אינו משמש לא בארבעה ככהן הדיוט,

ולא בשמונה ככהן גדול."

אמר ליה אביי:

אלא זר משויית ליה!?

אלא: ככהן גדול משום איבה,

ככהן הדיוט משום: מעלין בקדש ולא מורדין.

אמר ליה רב אדא בר אבא לרבא:

והאי תנא דלית ליה איבה,

ולא קא משמש.

דתניא:

"דברים שבין כהן גדול לכהן הדיוט?

פר כהן משיח - ופר הבא על כל המצות"²⁷²,

ופר יום הכפורים,

ועשירית האיפה.

לא פורע,

ולא פורם,

אבל פורם הוא מלמטה,

וההדיוט מלמעלה.

ואין מטמא לקרוביו.

ומצווה על הבתולה,

ומזוהר על האלמנה,

ומחזיר את הרוצח,

ומקריב אונן.

ואינו אוכל, ואינו חולק.

ונוטל חלק בראש,

²⁷² רשי והגר"א מוחקים כי זה אותו פר.

רפ"י

ומקריב חלק בראש. מפורש בפ"ק (דף יד.):
ופטור על טומאת מקדש. בהוריות נפקא לן מקרא בפרק בתרא וכולה הך מתניתא מפרש לה התם:
מרובה בגדים. כהנים גדולים ששימשו מיום שנגזר שמן המשחה שלא היה להם לכהונה גדולה אלא בריבוי בגדים:
חוץ מפר הבא על כל המצות. דמשיח כתיב ביה ואע"ג דגבי עשירית האיפה נמי משיח כתיב איתרבי נמי מרובה בגדים מוהכהן בת"כ אבל הכהן דכתיב גבי פר הבא על כל המצות איצטריך לגופיה כדתניא בת"כ משיח יכול זה מלך ת"ל הכהן:
וכולן נוהגות במשוח שעבר. כגון אם אירע פסול בכהן גדול ומינו אחר תחתיו ולאחר זמן חזר ראשון לעבודתו ועבר זה ממשחותו כולן נוהגות בו:
חוץ מפר יום הכפורים ועשירית האיפה. שהם חובה קבועה וחדא אמר רחמנא דתיקרב ולא שתים:
האמורין בפרשה. גבי והכהן הגדול מאחיו (ויקרא כא) דהתם איתרבי נמי משוח מלחמה כדמפרש בהוריות (דף יב): מאשר יוצק (ויקרא כא) ואלו הן חמשה דברים לא פורע ולא פורס ואינו מטמא לקרובים ומצווה על הבתולה ומוזהר על האלמנה אבל לא מקריב אוני ואף על גב דכתיב בהאיא פרשתא דהכי תניא בהוריות יכול יקריב אוני תלמוד לומר עליו ולא על חברו. ומחזיר את הרוצח כדברי רבי יהודה. דמרבי ליה במסכת מכות (דף יא.) מקראי ופליגי רבנן עליה אלמא האי תנא לית ליה איבה מדקתני כולן נוהגות במשוח שעבר דמשמש [בח'] בגדים ואפילו הכי משוח מלחמה לא דקתני כולן אין נוהגות במשוח מלחמה:
כי לית ליה איבה בדכוותיה. משוח שעבר גדול היה כמותו אבל משוח מלחמה דזוטר מיניה חושש לאיבתו:
להא שמעתא. דכי אתא רב דימי:
אהדרינהו לאפייהו. כלומר לא אמרה ר' יוחנן:
רבי אבהו. חשוב היה בבית המלך כדאמרין במסכת חגיגה (דף יד.) נשוא פנים כגון ר' אבהו בי קיסר ובסנהדרין (דף יד.) נמי אמרינן דנפקי אמהתא דבי קיסר לאפיה ומשרו ליה:
נימרו ליה מימר. בהדיא לא אמרה רבי יוחנן:
כי אתא רבין אמר. לאו משמש בהן איתמר אלא נשאל בהן איתמר בגדים שכהן גדול משמש בהן משוח מלחמה נשאל כשיוצא למלחמה ונשאל באורים ותומים שהמלך נשאל לו בהן:

ומקריב חלק בראש.
ומשמש בשמנה בלים,
ופטור על טומאת מקדש וקדשיו,
וכל עבודות יום הכפורים אינן כשירות אלא בו.
וכולן, נוהגות במרובה בגדים, חוץ מפר הבא על כל המצות,
וכולן נוהגות במשוח שעבר, חוץ מפר יום הכפורים ועשירית האיפה.
וכולן אין נוהגות במשוח מלחמה, חוץ מחמשה דברים האמורין בפרשה²⁷³
לא פורע,
ולא פורס,
ולא מטמא לקרוביו,
ומצווה על הבתולה,
ומוזהר על האלמנה,
ומחזיר את הרוצח, כדברי רבי יהודה,
וחכמים אומרים:
אינו מחזיר!"

כי לית ליה איבה בדכוותיה,
 בדזוטר מיניה אית ליה.

יתבי רבי אבהו וקאמר לה להא שמעתא משמיה דרבי יוחנן.
 אהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו.

איכא דאמרי: רבי חייה בר אבא אמרה,
 ואהדרינהו רבי אמי ורבי אסי לאפייהו.

מתקיף לה רב פפא:
 בשלמא רבי אבהו משום יקרא דבי קיסר,
 אלא לרבי חייה בר אבא נימרו ליה מימר: לא אמר רבי יוחנן הכי!

כי אתא רבין, אמר:
 'נשאל' איתמר.

תניא נמי הכי:
"בגדים שכהן גדול משמש בהן כהן משוח מלחמה נשאל בהן."

²⁷³ והכהן הגדול מאחיו אשר-יוצק על-ראשו שמן המשחה ומלא את-ידו ללבש את-הבגדים את-ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם. יא ועל כל-נפשית מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא. יב ומן-המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני יהוה. יג והוא אשה בבתוליה יקח. יד אלמנה וגרושה וחללה ונה את-אלה לא יקח כי אם-בתולה מעמיו יקח אשה. טו ולא-יחלל זרעו בעמיו כי אני יהוה מקדשו (ויקרא כא-טו).

247. עג, א

רש"י

השואל. מלך או אב בית דין:
פניו כלפי נשאל. כלפי כהן:
כלפי שכניה. כלפי אורים ותומים ושם המפורש שבתוך החושן:
ושאל לו. משמע לו לבדו שאין שומע אלא הוא:
אינו מהרהר בלבו. אלא יוציא בשפתיו מה הוא שואל שנאמר ושאל לו במשפט האורים וסמיד ליה על פיו יצאו קרי ביה הכי ושאל לו השואל על פיו שמוציא דברים בפיו:
שני דברים כאחד. אלא לאחר שהשיבו לו על הראשון שואל לו על השני:
שלא כסדר. היה לו לשאול הירד שאול היסגרוני לפיכך השיבוהו על הראוי לשאול ראשון:
ואם הוצרך לשניהן. כגון שהיה הדבר נחוץ ואין שהות להמתין כגון הארדוף האשיגנו דצקלג:
גזירת נביא חוזרת. כגון של יונה בן אמיתי:
שנאמר במשפט. כדין שאינו חוזר:
שמאירין את דבריהם. מפרשי את דבריהן:
משלימין את דבריהן. כדאמרן אין גזירתן חוזרת:
לא השלימו. שאמרו עליהן בשני ימים הראשונים עלו אליו ונפלו:
הם שלא ביחנו. אורים ותומים לא פירשו להם בשני ימים הראשונים עלו והצליחו אלא עלו אליו אם לנצח אם להנצח:
באחרונה. פירשו להם כי מחר אתננו בידך:
בולטות. האותיות בולטות כגון עיין משמעון למייד מלוי היי מיהודה לומר עלה וכל אחת אינה זזה ממקומה אלא בולטת במקומה והוא מצרפן:
והא לא כתב צדי. בכל השבטים ואם צריך לה כגון והצל תציל מהיכן באה:

תנו רבנן:

"כיצד שואלין?"

השואל פניו כלפי נשאל,

והנשאל פניו כלפי שכניה.

השואל אומר: "ארדה אחרי הגדוד הזה" (שמואל א' ל, ח)?

והנשאל אומר: "כה אמר ה': עלה והצלח" (מלכים א כב, טו).

רבי יהודה אומר:

אין צריך לומר 'נה אמר ה' אלא: "עלה והצלח".

אין שואלין בקול,

שנאמר: "ושאל לו" ²⁷⁴ (במדבר כו, כא).

ולא מהרהר בלבו,

שנאמר: "ושאל לו ... לפני ה' ..." (במדבר כו, כא).

אלא בדרך שאמרה חנה בתפלתה,

שנאמר: "וחנה היא מדברת על לבה" (שמואל א' ג, יג).

אין שואלין שני דברים כאחד.

ואם שאל אין מחזירין אלא אחד,

ואין מחזירין לו אלא ראשון.

שנאמר: "היסגרני בעלי קעילה בידו? הורד שואלו? ויאמר ה': ירד" (שמואל א' כג, יא).

והא אמרת: "אין מחזירין אלא ראשון!"

דוד שאל ^שלא כסדר והחזירו לו כסדר.

וכיון שידע ששאל שלא כסדר, חזר ושאל כסדר,

שנאמר: "היסגרני בעלי קעילה אתי ואת אנשי ביד שואלו?"

ויאמר ה': יסגרוני" (שמואל א' כג, יב).

ואם הוצרך הדבר לשנים מחזירין לו שנים,

שנאמר: "ושאל דוד בה' לאמר: ארדה אחרי הגדוד הזה האשיגנו?"

ויאמר לו: רדף מי השיג תשיג והצל תציל" (שמואל א' ל, ח).

ואף על פי שגזירת נביא - חוזרת,

גזירת אורים ותומים - אינה חוזרת.

שנאמר: "במשפט האורים" (במדבר כו, כא).

למה נקרא שמן "אורים" ו"תומים"?

"אורים" - שמאירין את דבריהן.

"תומים" - שמשלימין את דבריהן.

ואם תאמר: בגבעת בנימין מפני מה לא השלימו?

הם שלא ביחנו אם לנצח אם להנצח.

ובאחרונה שביחנו - הסכימו.

שנאמר: "ופינחם בן אלעזר בן אהרן עמד לפניו בימים ההם לאמר:

האוסף עוד לצאת למלחמה עם בני בנימן אחי אם אהדל?"

ויאמר ה': עלו כי מחר אתננו בידך" (שופטים כ, כח).

כיצד נעשית?

רבי יוחנן אומר?

בולטות.

ריש לקיש אומר:

מצטרפות.

והא לא כתיב בהו "צד"י!"

²⁷⁴ ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני יהוה על-פיו יצאו ועל-פיו יבאו הוא וכל-בני-ישראל אתו וכל-העדה

כ"י

שהרי שאל צדוק. כשהיה דוד בורח מפני אבשלום:
שנאמר ויעל אביתר עד תום כל העם לעבור. ותניא בסדר עולם ושאל באורים ותומים ולא עלתה לו ונסתלק מן הכהונה שנאמר ויעל אביתר מדקתני דבעי כהן המדבר ברוח הקודש אלמא לא בולטות ולא מצטרפות היו דאם כן למה לי רוח הקודש:
סיועי הוה מסייע. כהן בהדי אורים ותומים הלכך אם כהן כשר היה וראוי לשרות שכינה עליו האותיות בולטות או מצטרפות על ידו כשנשאלין בו ואם לאו לא בולטות ולא מצטרפות:

אמר רב שמואל בר יצחק:
 "אברהם יצחק ויעקב" כתיב שם.

והא לא כתיב "טי"ת"!

אמר רב אחא בר יעקב:
 "שבטי ישורון" כתיב שם.

מיתבי:

"כל כהן שאינו מדבר ברוח הקודש ושכינה שורה עליו אין שואלין בו.
 שהרי שאל צדוק ועלתה לו,
 אביתר - ולא עלתה לו,
 שנאמר: "ויעל אביתר עד תם כל העם" (שמואל ב' טו, כד)!"

סיועי הוה מסייע בהדיהו.

רש"י

248. עג, ב

"ואין שואלין אלא למלך".

הוא זה מלך. דהא ביהושע
 משתעי קרא:
 וכל בני ישראל אתו. מי שכל בני
 ישראל אתו לצאת למלחמה
 אחריו:

מנא הני מילי?

אמר רבי אבהו:

דאמר קרא:

"ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים"²⁷⁵ (במדבר כז, כא).

"הוא" - זה מלך.

"וכל בני ישראל אתו" (במדבר כז, כא) - זה משוח מלחמה.

"וכל העדה" (במדבר כז, כא) - זו סנהדרין.

הדרן עלך בא לו כהן גדול

²⁷⁵ ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני ה' על פיו יצאו ועל פיו יבואו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה